
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 332.142.4:330.322

С. О. Полковниченко, к.е.н., доцент,
Д. М. Богдан, студентка,
Д. О. Лелюк, студентка

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація. У статті визначено сутність поняття «інвестиційний потенціал регіону у сфері охорони навколишнього природного середовища» та охарактеризовано його економічний зміст. Досліджено принципи, внутрішні й зовнішні джерела фінансування інвестиційної діяльності у сфері охорони навколишнього природного середовища. Проаналізовано сучасний стан формування та реалізації інвестиційного потенціалу Чернігівської області у природоохоронній сфері. Проведена оцінка показників ефективності інвестицій у природоохоронні заходи регіону. З'ясовано основні причини негативних тенденцій у природоохоронній сфері Чернігівщини.

Ключові слова: інвестиції, потенціал, охорона навколишнього середовища, інвестиційний потенціал, формування та реалізація інвестиційного потенціалу регіону.

С. А. Полковниченко, к.э.н., доцент,
Д. Н. Богдан, студентка,
Д. А. Лелюк, студентка

ФОРМИРОВАНИЕ И РЕАЛИЗАЦИЯ ИНВЕСТИЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА ЧЕРНИГОВСКОЙ ОБЛАСТИ В СФЕРЕ ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ ПРИРОДНОЙ СРЕДЫ

Аннотация. В статье определена сущность понятия «инвестиционный потенциал региона в сфере охраны окружающей природной среды» и охарактеризовано его экономическое содержание. Исследованы принципы, внутренние и внешние источники финансирования инвестиционной деятельности в сфере охраны окружающей природной среды. Проанализировано современное состояние формирования и реализации инвестиционного потенциала Черниговской области в природоохранной сфере. Проведена оценка показателей эффективности инвестиций в природоохранные мероприятия региона. Выявлены основные причины негативных тенденций в природоохранной сфере Черниговщины.

Ключевые слова: инвестиции, потенциал, охрана окружающей среды, инвестиционный потенциал, формирование и реализация инвестиционного потенциала региона.

S. O. Polkovnychenko, candidate of economic sciences, associate professor,
D. M. Bohdan, student,
D. O. Leliuk, student

FORMATION AND REALIZATION OF THE INVESTMENT POTENTIAL OF CHERNIHIV REGION IN THE ENVIRONMENTAL PROTECTION AREA

Abstract. The essence of the concept “the investment potential of a region in the environmental protection area” and its economic substance are defined and described in the article. The principles, internal and external sources of financing of investment activity in the environmental protection area are researched. The current state of formation and realization of the investment potential of Chernihiv region in the environmental protection area is analyzed. Indicators of the efficiency of investment in the environmental protection activities of the region are assessed. The main reasons of negative trends in the environmental protection area of Chernihiv region are established.

Keywords: investment, potential, environmental protection, investment potential, formation and realization of the investment potential of the region.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Актуальність теми дослідження. Метою існування будь-якої економічної системи є вихід країни на траєкторію сталого соціально-економічного розвитку суспільства і підвищення добробуту населення. Бурхливий розвиток людського суспільства на основі досягнень НТП протягом тривалого часу здійснювався практично з повним ігноруванням екологічних законів, що зумовило порушення природної рівноваги та деградацію екологічних систем не лише локального, а й регіонального рівнів. У зв'язку з цим особливого значення набуває охорона навколишнього природного середовища.

Ефективність охорони навколишнього природного середовища неможлива без достатньої кількості інвестицій, які повинні забезпечити оновлення і впровадження природоохоронних засобів у виробництво. Джерелом потенційних інвестицій у сферу навколишнього природного середовища певної території є економічний потенціал регіону, а чинником його розвитку – інвестиційний потенціал.

Постановка проблеми. Екологічна криза, що охоплює більшу частину регіонів України, значною мірою пов'язана з недосконалою системою фінансування природоохоронних заходів. Прискорення розв'язання гострих проблем охорони навколишнього середовища неможливе без активізації інвестиційної діяльності і залучення інвестицій. Тому теоретичне обґрунтування формування та реалізації інвестиційного потенціалу регіону у сфері охорони навколишнього природного середовища є актуальною проблемою і потребує своєчасного вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти інвестиційної діяльності у сфері охорони навколишнього природного середовища частково відображено у багатьох роботах вітчизняних і зарубіжних авторів, зокрема Н. М. Андрєєвої, В. О. Аніщенко, Б. В. Буркінського, С. І. Расадикиної, О. М. Федчака, С. К. Харічкова та інших. Серед дослідників, які вивчають проблеми інвестиційного потенціалу регіону, є С. В. Зенченко, В. Ю. Катасонов, М. А. Латинін, П. І. Мірошніченко, У. П. Нечитайло, В. Р. Ткачук та інші. Проте проблеми формування та реалізації інвестиційного потенціалу регіону у сфері охорони навколишнього природного середовища залишаються недостатньо розкритими.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження інвестиційного потенціалу у сфері охорони навколишнього природного середовища та обґрунтування практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму його формування і реалізації в Чернігівському регіоні.

Виклад основного матеріалу. Оскільки в економічній літературі недостатньо напрацьовано з досліджуваної проблеми, спробуємо самостійно визначити сутність поняття «інвестиційний потенціал регіону у сфері охорони навколишнього природного середовища», яке пропонуємо розглядати як сукупну взаємодію його складових: «інвестицій», «потенціалу», «охорони навколишнього природного середовища (ОНПС)» (рис. 1).

На нашу думку, інвестиційний потенціал регіону у сфері охорони навколишнього природного середовища – це система наявних та прихованих інвестиційних ресурсів, засобів та можливостей, формування і використання яких забезпечують проведення природоохоронних заходів, спрямованих на збереження, поліпшення і раціональне використання природних ресурсів певної території.

Інвестиційний потенціал регіону характеризується економічним змістом, зокрема існуванням системи відносин між суб'єктами з приводу його формування та відносин, які можуть виникати при його використанні в процесі здійснення капіталовкладень, в тому числі і в ОНПС. Суб'єктами, задіяними у формуванні та реалізації інвестиційного потенціалу, є інституційні сектори, серед яких провідна роль належить підприємствам, державі, місцевим органам влади та домогосподарствам. Взаємодія зазначених суб'єктів має своїм результатом утворення джерел ресурсів, що потенційно можуть застосовуватися у процесі інвестування ОНПС. Тим самим відбувається формування інвестиційного потенціалу регіону з подальшим його використанням у сфері ОНПС.

Функціональним призначенням формування інвестиційного потенціалу регіону у сфері ОНПС є його реалізація в якості інвестицій, а результатом використання – отримання певного ефекту від інвестиційної діяльності (збереження природних ресурсів, зниження рівня забруднення навколишнього середовища, поліпшення екологічної ситуації регіону тощо). Використання інвестиційного потенціалу регіону у природоохоронній сфері повинно попереджати нанесення збитків навколишньому середовищу, обмежувати або виключати негативний вплив на природу.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Рис. 1. Взаємозв'язок складових елементів «інвестиційного потенціалу регіону у сфері охорони навколишнього природного середовища»

Інвестування в ОНПС має довгостроковий характер, оскільки компенсується в майбутньому у вигляді зниження платежів за викиди, розміщення відходів, штрафів за порушення екологічного законодавства, платежів за користування природними ресурсами.

Формування структури джерел фінансування інвестиційної діяльності у сфері охорони навколишнього природного середовища – дуже складний процес, який залежить від суб'єктивних та об'єктивних факторів (потужності джерела в певний період, фінансового становища, перспектив розвитку, кон'юнктури ринку, актуальності інвестиційного проекту та ін.).

Інвестиції у сферу охорони природного середовища формуються за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел. Внутрішні джерела представлені власними коштами підприємств та організацій, а зовнішні – позиченими і залученими коштами (кредитами, коштами іноземних інвесторів, коштами місцевих та Державного бюджетів, міжнародних організацій, Державного фонду охорони навколишнього природного середовища тощо) [10].

Основним інвестором загальнодержавних природоохоронних програм є Державний бюджет України, у складі якого виділяють Державний фонд охорони навколишнього природного середовища, створений з метою концентрації коштів та цільового фінансування природоохоронних і ресурсозберігаючих заходів, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища, що спрямовані на запобігання, зменшення та усунення забруднення навколишнього природного середовища, в тому числі фінансування наукових досліджень з цих питань.

Цільові фонди охорони навколишнього природного середовища формуються за рахунок:

- збору за забруднення навколишнього природного середовища (за викиди забруднюючих речовин в атмосферу стаціонарними та пересувними джерелами забруднення, скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти та розміщення відходів у навколишньому природному середовищі) – головного джерела надходжень;
- частини грошових стягнень за порушення норм і правил охорони навколишнього природного середовища та шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності;

- цільових та інших добровільних внесків підприємств, установ, організацій та громадян [3].

Крім того, в регіонах формуються власні кошти: місцевих бюджетів та їхньої складової – місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища.

Як засвідчує практика, найбільш доступними для формування інвестиційного потенціалу регіону є внутрішні джерела (власні кошти підприємств та організацій). Проте важливу роль відіграють також кошти державного та місцевих бюджетів; кошти населення; кошти інвестиційних посередників. Крім того, зовнішні джерела фінансування інвестиційних ресурсів стосовно регіону акумулюють кошти інвесторів за межами регіону, в тому числі фінансових організацій, фондів іноземних держав, суб'єктів господарювання.

Оскільки інвестиції у сферу охорони навколишнього природного середовища відрізняються від інших видів інвестицій, то формування і реалізація інвестиційного потенціалу регіону у сфері ОНПС мають здійснюватися на основі специфічних принципів, які відображено на рис. 2.

Рис. 2. Принципи формування та реалізації інвестиційного потенціалу регіону у сфері ОНПС
Джерело: [2; 12].

Дослідження екологічної ситуації в Чернігівській області протягом останніх років дозволило зробити висновок про її складність та напруженість, а також виділити першочергові екологічні проблеми, до яких віднесемо: стан очищення стічних вод на діючих очисних спорудах; оздоровлення річки Стрижень; утилізацію непридатних до використання та заборонених хімічних засобів захисту рослин; знешкодження рідких промислових токсичних відходів; поводження з побутовими відходами; радіоактивне забруднення тощо.

Основною причиною негативних тенденцій у природоохоронній сфері є незадовільне фінансування заходів з охорони навколишнього середовища, як за рахунок бюджетів різних рівнів, так і за рахунок інших джерел.

Так, протягом 2013 р. на охорону навколишнього природного середовища підприємствами, організаціями та установами Чернігівської області витрачено 218,8 млн грн., що на 7,5 % менше, порівняно з 2012 р. Із них 167,0 млн грн. (на 13,3 % менше, ніж у попередньому році) становили поточні витрати, пов'язані з експлуатацією і обслуговуванням засобів природоохоронного призначення, і лише 51,8 млн грн. (щоправда, на 18,3% більше, ніж у 2012 р.) – капітальні інвестиції, направлені на будівництво і реконструкцію природоохоронних об'єктів, придбання обладнання для реалізації заходів екологічного спрямування, капітальний ремонт природоохоронного обладнання [4].

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Аналіз динаміки капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2005-2013 рр. (рис. 3) дозволяє зробити висновки щодо чергування зростань і падінь їхніх обсягів.

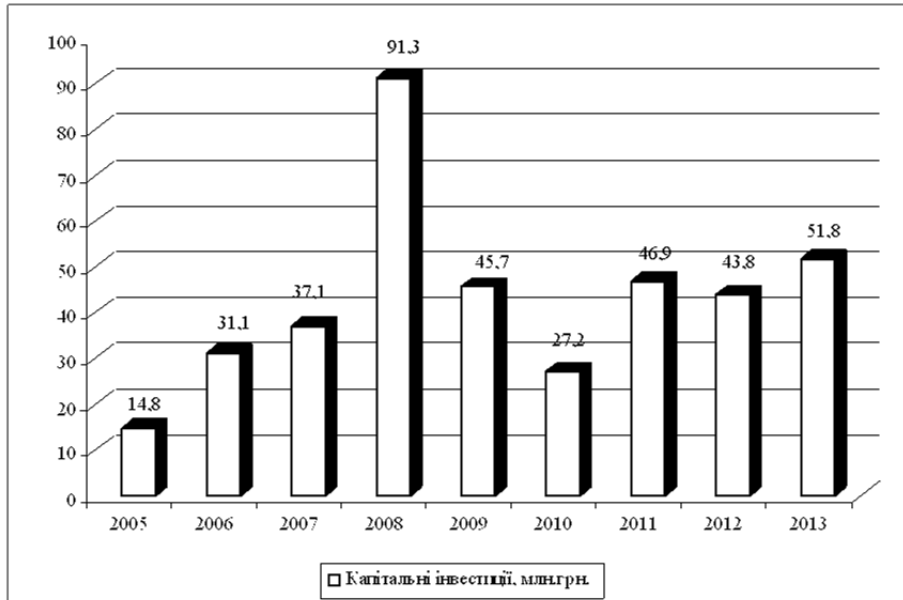

Рис. 3. Капітальні інвестиції на охорону навколишнього природного середовища в Чернігівській області, млн грн.

Джерело: [4].

Структура витрат на охорону навколишнього середовища Чернігівської області є вкрай незбалансованою, а саме: частка поточних витрат дуже висока (76,3% від загального обсягу витрат за 2013 р. і 81,5% – за 2012 р.), а відсоток капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища низький (23,7% і 18,5% відповідно). Недостатній обсяг інвестицій в основний капітал і переважання поточних витрат призводять до подальшого зносу основних фондів і збільшення вартості ремонтних робіт.

З метою виявлення пріоритетів фінансування природоохоронної діяльності був проведений аналіз напрямів інвестиційних вкладень в охорону навколишнього природного середовища Чернігівської області, який показав, що у 2013 році більшою мірою фінансувалася така стаття природоохоронної діяльності, як очищення зворотних вод – 99,29 млн грн (45,4%). На заходи з охорони атмосферного повітря і проблем зміни клімату було витрачено 43,9 млн грн (20,1%). Значну частку у фінансуванні природоохоронних заходів займає також така стаття, як поводження з відходами – 42,7 млн грн (19,5%). У 2010-2012 рр. загальні витрати на зазначені статті природоохоронної діяльності теж були найбільшими.

А щодо капітальних інвестицій у 2013 р., то значну частку в їхній структурі посіли такі статті: очищення зворотних вод – 39,46 млн грн (76,1%); охорона атмосферного повітря і проблем зміни клімату – 5,7 млн грн (11,1%); захист і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод – 2,98 млн грн (5,8%), поводження з відходами – 1,88 млн грн (3,6%). Капіталовкладення в інші заходи природоохоронної сфери не перевищили 2%. Заходи зі зниження шумового і вібраційного впливу у 2013 р. взагалі не фінансувалися [4].

Із загальної суми капітальних інвестицій на охорону та раціональне використання природних ресурсів на Чернігівщині у 2012 р. в очищення спрямовано 74,7% (38,7 млн грн), а в інтегровані технології – лише 2,5% (1,3 млн грн) [6].

Відзначимо, що, незважаючи на наявність у Чернігівській області інвестицій в основний капітал, спрямованих на охорону навколишнього середовища, їхня частка у загальному обсязі капітальних

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

інвестицій регіону дуже мала – 1,8 % у 2013 р. Тобто регіональні проблеми екологічного характеру багато в чому є наслідком недостатнього інвестування.

Низькою є частка природоохоронних витрат і в складі валового регіонального продукту (ВРП). Так, у 2012 р. у Чернігівській області природоохоронні витрати по відношенню до ВРП становили 0,99%, а капітальні інвестиції в ОНПС по відношенню до ВРП – лише 0,18% (табл. 1).

Таблиця 1

Співвідношення ВРП, капітальних інвестицій та природоохоронних витрат у Чернігівській області

Рік	2009	2010	2011	2012	2013
Валовий регіональний продукт, млн грн	14636	17008	21165	23934	-
Капітальні інвестиції, млн грн	2153	1891	2397	2737	2842
Капітальні та поточні витрати на охорону навколишнього середовища, млн грн	184,84	201,46	251,66	236,5	218,8
Обсяг капітальних та поточних витрат на охорону навколишнього середовища у співвідношенні до ВРП, %	1,3	1,2	1,2	0,99	-
Капітальні інвестиції на охорону навколишнього природного середовища, млн грн	45,66	27,16	46,85	43,82	51,8
Частка капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища у ВРП, %	0,3	0,2	0,2	0,18	-
Капітальні інвестиції на охорону навколишнього природного середовища до загального обсягу капітальних інвестицій у регіоні, %	2,1	1,4	2,0	1,6	1,8

Джерело: складено і розраховано за даними [4; 9].

Здійснення ефективної охорони навколишнього середовища потребує відповідних обсягів інвестиційних ресурсів, які забезпечать оновлення основних засобів та введення сучасного природоохоронного обладнання у виробничий процес.

Проте обсяг інвестицій в ОНПС в абсолютному вираженні не повною мірою дає уявлення про їхню доцільність. У зв'язку з цим виникає проблема ефективності їх здійснення. На наш погляд, варто погодитися з авторами [1; 11], які для оцінки ефективності інвестицій у природоохоронну сферу пропонують використовувати відношення зміни показників, що характеризують техногенний вплив господарської діяльності на окремі елементи екосистеми регіону, та обсягу інвестицій, вкладених у ті чи інші природоохоронні заходи.

Одним з показників ефективності інвестицій у природоохоронні заходи регіону є зменшення викидів забруднювальних речовин у атмосферне повітря після впровадження повітроохоронних заходів, яке у 2012 р. становило 43 т на 1 млн грн (1,9 т на 1 млн грн у 2011 р.). Показник відношення об'єму оборотного і повторно послідовного водопостачання до обсягу капітальних інвестицій в очищення зворотних вод у 2012 році становив 4,48 млн м³ на 1 млн грн, дещо погіршившись порівняно з 2011 роком (4,96 млн м³). Показник відношення обсягу рекультивованих земель до обсягу капітальних інвестицій у захист і реабілітацію ґрунту у 2012 р. складає 0,76 га на 1 млн грн проти 0,47 га на 1 млн грн у 2011 році. Обсяг використання і знешкодження відходів по відношенню до вкладених капітальних інвестицій у поводження з відходами у 2011 і 2012 роках становив 22 кг на 1 грн і 177 кг на 1 грн відповідно [7; 8].

Як свідчить проведене дослідження, в Чернігівській області структура витрат на природоохоронну діяльність за джерелами фінансування у 2009-2011 рр. характеризується переважною часткою власних коштів підприємств, організацій та установ (рис. 4), яка коливалася від 38,8% до 74,4%. А в 2012-2013 рр. спостерігалось різке зменшення абсолютного розміру цих коштів – на 73,4% у 2012 р., порівняно з 2011 р., і ще на 34,2% - у 2013 р., порівняно з 2012 р. Водночас зросло фінансування за рахунок інших джерел.

Розмір капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища з бюджетів державного та місцевого рівнів також нестабільний: то зменшується, то зростає. Частка фондів охорони навколишнього природного середовища в структурі капітальних інвестицій на охорону

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

навколишнього природного середовища у Чернігівській області впродовж останніх років є незначною і нестабільною.

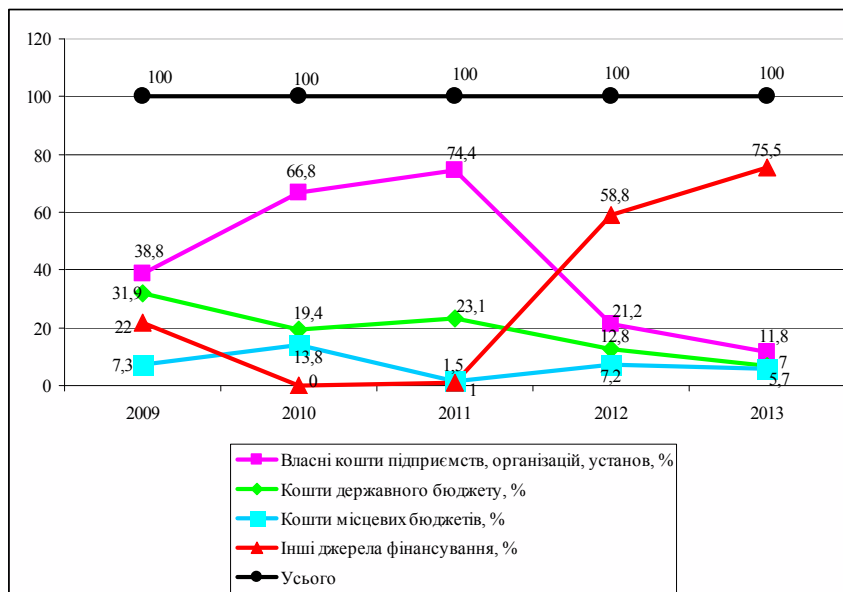

Рис. 4. Структура капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища в Чернігівській області, %

Джерело: [4].

Гальмування реалізації природоохоронних заходів, які мають вагоме економічне, екологічне та соціальне значення для розвитку Чернігівського регіону, зумовлене відсутністю потужних джерел інвестиційного забезпечення – як вітчизняних, так і закордонних. Суб'єкти господарювання ще не забезпечили необхідної концентрації фінансових ресурсів, яка дозволила б запроваджувати енергозберігаючі та природоохоронні технології.

Наявний сучасний інструментарій економічних і адміністративних методів регулювання інвестиційного процесу в природоохоронній діяльності використовується органами влади не в повному обсязі, відсутня системність та злагодженість у процесі реалізації цільових інвестиційних програм. Державне регулювання процесу залучення інвестицій у природоохоронну галузь, особливо на рівні регіону, є неефективним. А через відсутність необхідної мотивації важко залучити недержавні джерела фінансування заходів з охорони навколишнього середовища та розвитку соціально-екологічної інфраструктури.

Висновки. Інвестиційний потенціал регіону у сфері ОНПС є можливістю певного регіону вирішувати питання у природоохоронній сфері за допомогою коштів, які утворюються внаслідок надходження інвестицій. Проведений аналіз обсягів, структури і напрямів інвестиційних вкладень в охорону навколишнього середовища Чернігівської області свідчить про незадовільне формування та використання її інвестиційного потенціалу. Внаслідок нецільового використання та несвоєчасного освоєння виділених коштів інвестиції в ОНПС використовуються неефективно. В області не вистачає коштів з наявних джерел для фінансування заходів з охорони навколишнього середовища. Структура витрат на ОНПС є незбалансованою: недостатній обсяг інвестицій в основний капітал і переважання поточних витрат призводить до подальшого зносу основних фондів і подальшого збільшення вартості ремонтних робіт.

Література

1. Авдеева С. С. Формирование организационно-экономического механизма привлечения отечественных инвестиций в охрану окружающей среды: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством: экономика природопользования» / С. С. Авдеева. – Ставрополь, 2010. – 22с.
2. Андреева Н. М. Теоретичні основи екологізації інвестиційної діяльності в Україні / Н. М. Андреева // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2005. – Вип. 15.6. – С. 314-320.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

3. Аніщенко В. О. До питання щодо вдосконалення теоретико-методологічних засад екологічного інвестування / В. О. Аніщенко // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №8(74). – С. 175-183.
4. Головне управління статистики у Чернігівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chernigivstat.gov.ua>
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Довкілля України. Статистичний збірник. 2012 / [за ред. Н. В. Власенко]. – К. : Державна служба статистики України, 2013. – 234 с.
7. Довкілля Чернігівщини – 2011. Статистичний збірник / [відповід. за випуск Г. М. Зінич]. – Чернігів : Головне управління статистики у Чернігівській області, 2012. – 180 с.
8. Довкілля Чернігівщини – 2012. Статистичний збірник / [відповід. за випуск Г. М. Зінич]. – Чернігів : Головне управління статистики у Чернігівській області, 2013. – 190 с.
9. Статистичний щорічник України за 2013 рік / [за ред. О. Г. Осауленка]. - К. : Державна служба статистики України, 2014. – 534 с.
10. Ткачук В. Р. Організаційний механізм формування та нарощування інвестиційного потенціалу регіону: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка» / В. Р. Ткачук. – Полтава, 2008. – 19 с.
11. Федчак О. М. Інвестиційна складова організаційно-фінансового механізму раціонального природокористування та охорони навколишнього природного середовища / О. М. Федчак // Економіка природокористування і охорони довкілля. – К. : РВПС України НАН України, 2008. – С. 209-215.
12. Хлобистов Є. С. Вдосконалення системи фінансування природоохоронних проектів / Є. С. Хлобистов // Регіональна економіка. – 2003. – № 4. – С. 28.

References

1. Avdeyeva, S. S. (2010). *Formirovaniye organizatsionno-ekonomicheskogo mekhanizma privilecheniya otechestvennykh investitsiyi v okhranu okruzhayushchey sredy [Formation of the organizational-economic mechanism of attraction of domestic investment in environmental protection]*. (candidate of economics dissertation thesis). Stavropol [in Russian].
2. Andrieieva, N. M. (2005). *Teoretychni osnovy ekolohizatsii investytsiinoi dialnosti v Ukraini [Theoretical basis of ecological investment activity in Ukraine]*. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho lisotekhnichnoho universytetu Ukrainy – Scientific bulletin of National forestry engineering university of Ukraine*, 15.6, 320 [in Ukrainian].
3. Anishchenko, V. O. (2007). *Do pytannia shchodo vdoskonalennia teoretyko-metodolohichnykh zasad ekolohichnoho investuvannia [The issue of improving the theoretical and methodological principles of environmental investment]*. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual problems of economics*, 8(74), 175-183 [in Ukrainian].
4. Holovne upravlinnia statystyky u Chernihivskii oblasti [Central department of statistics in Chernihiv region]. (n.d.). www.chernigivstat.gov.ua Retrieved from <http://www.chernigivstat.gov.ua> [in Ukrainian].
5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State statistics service of Ukraine]. (n.d.). www.ukrstat.gov.ua Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
6. Vlasenko, N. V. (Ed.). (2013). *Dovkillia Ukrainy. Statystychnyi zbirnyk. 2012 [Environment of Ukraine. Statistical collection. 2012]*. Kyiv: State statistics service of Ukraine [in Ukrainian].
7. Zynych, H. M. (2012). *Dovkillia Chernihivshchyn – 2011. Statystychnyi zbirnyk [Environment of Chernihiv region. Statistical collection - 2011]*. Chernihiv: Central department of statistics in Chernihiv region [in Ukrainian].
8. Zynych, H. M. (2013). *Dovkillia Chernihivshchyn – 2012. Statystychnyi zbirnyk [Environment of Chernihiv region. Statistical collection - 2011]*. Chernihiv: Central department of statistics in Chernihiv region [in Ukrainian].
9. Osaulenko, O. H. (2014). *Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2013 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2013]*. Kyiv: State statistics service of Ukraine [in Ukrainian].
10. Tkachuk, V. R. (2008). *Orhanizatsiyni mekhanizm formuvannia ta naroshchuvannia investytsiinoho potentsialu rehionu [Organizational mechanism of formation and accumulation of the investment potential in the region]*. (Candidate of economics dissertation thesis). Poltava [in Ukrainian].
11. Fedchak, O. M. (2008). *Investytsiina skladova orhanizatsiino-finansovoho mekhanizmu ratsionalnoho pryrodokorystuvannia ta okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyschcha [The investment component of organizational and financial mechanism of rational environmental management and environmental protection]*. *Ekonomika pryrodokorystuvannia i okhorony dovkillia – Economics of management of nature and nature protection*, Kyiv: Council for Ukraine's Productive Forces Studies of the NAS of Ukraine [in Ukrainian].
12. Khlobystov, Ye. S. (2003). *Vdoskonalennia systemy finansuvannia pryrodookhoronnykh proektiv [Improvement of the system of financing of environmental projects]*. *Rehionalna ekonomika – Regional Economics* 4, 28 [in Ukrainian].

Надійшла 10.09.2014